

NIEUWE METHODE SCHRIJFONDERWIJS: TEKSTER

Betere teksten leren schrijven met behulp van een vos, een dodo en een ekster, dat klinkt als een sprookje. Maar het is echt waar: deze dieren vormen de kern van Tekster, een nieuwe methode voor schrijfvaardigheid voor groep 6, 7 en 8 die is ontwikkeld aan de Universiteit Utrecht.

Tekst: Monica Koster

EEN NIEUWE SCHRIJFMETHODE: WAAROM?

In 2010 constateerde de Inspectie voor het Onderwijs dat het schrijfniveau van leerlingen aan het eind van de basisschool te wensen over laat. Bij nadere bestudering van leerlingteksten vonden onderzoekers ook dat leerlingen tussen groep 6 en groep 8 nauwelijks vooruitgaan. Dit is zorgwekkend, gezien het grote maatschappelijke belang van goed kunnen schrijven. Door de snel opkomende digitalisering is goed kunnen schrijven op dit moment belangrijker dan ooit.

Waarom gaat het slecht met het schrijfonderwijs? De Inspectie voor het onderwijs wijst hiervoor verschillende oorzaken aan. Ten eerste blijkt dat er weinig tijd wordt besteed aan schrijven in vergelijking met lezen. Van de totale tijd die wordt besteed aan taal, zo'n 8 uur per week, wordt maar 45 minuten besteed aan schrijven. Dit is aan de krappe kant voor het schrijven van een tekst, laat staan dat je als leerkracht toekomt aan het bespreken van teksten, het geven van feedback en het laten schrijven van een verbeterde versie.

Ten tweede constateerde de Inspectie dat op een minderheid van de scholen een effectieve didactiek wordt toegepast. Een derde oorzaak is dat taalmethodes de leerkrachten te weinig houvast en de leerlingen te weinig oefening bieden. Tot slot wordt er in de opleiding voor leraren ook weinig tijd en aandacht besteed aan schrijven en het onderwijzen van schrijven.

Kortom, het is hoog tijd voor een nieuwe aanpak voor het schrijfonderwijs. Om deze reden is in april 2012 aan de Universiteit Utrecht, in samenwerking met Cito en Avans Hogeschool, het 'Schrijfproject' gestart. Binnen het Schrijfproject wordt gewerkt aan een nieuwe aanpak voor het schrijfonderwijs waardoor leerlingen weer vaker gaan schrijven, ervaren dat ze betere schrijvers worden en daardoor meer plezier in schrijven krijgen.

WAAROM IS SCHRIJVEN ZO MOEILIK?

Schrijven is moeilijk omdat er zoveel tegelijk moet. Als schrijver moet je zorgen dat je boodschap goed overkomt bij de lezer. Dus tijdens het schrijven ben je niet alleen bezig met de inhoud van de tekst, maar ook met het doel en publiek van de tekst. Je bent bezig met het formuleren van zinnen, het spellen van woorden, het aanbrengen van interpunctie, terwijl je óók nog motorisch actief bent met de pen in je hand of je vingers op het toetsenbord. Voor een ervaren schrijver is het al een hele klus om al deze activiteiten tegelijk in goede banen te leiden, laat staan voor een beginnende schrijver.

Verder is schrijven voor leerlingen moeilijk omdat zij voor een dubbele taak staan: ze moeten een tekst schrijven, maar ze moeten van het schrijven van die tekst ook nog eens leren hoe ze moeten schrijven. Als het schrijven zelf al veel moeite kost, is het vrijwel onmogelijk om hiervan ook nog te leren. Samengevat kunnen we dus stellen dat schrijven vooral moeilijk is door cognitieve overbelasting die ontstaat doordat er zoveel aspecten tegelijk aandacht vragen van de schrijver.

De methode 'Tekster'

In onze methode voor schrijfvaardigheid Tekster proberen wij op diverse manieren de cognitieve overbelasting tijdens het schrijven te verminderen. Eén manier waarop we dat doen is door het schrijfproces in stukjes te hakken, waardoor niet meer alles tegelijk hoeft. Leerlingen leren een aanpak voor schrijftaken aan de hand van drie dieren: de vos voor groep 6, de dodo voor groep 7 en de ekster voor groep 8. De diernamen zijn acroniemen: de letters staan voor de stapjes in het schrijfproces.

Groep 6: VOS

Verzinnen
Ordenen
Schrijven

Groep 7: DODO

Denken
Ordenen
Doen
Overlezen

Groep 8: EKSTER

Eerst nadenken
Kiezen
Schrijven
Teruglezen
Evalueren
Reviseren

Alle lessen in de methode zijn volgens deze stappen opgebouwd. Leerlingen schrijven uiteenlopende tekstsoorten volgens dit stappenplan, onder meer verhalen, brieven, recepten, uitnodigingen en krantenberichten.

OBSERVEREND LEREN

Een andere manier om de cognitieve overbelasting bij het schrijven te verminderen is door het loskoppelen van het leren schrijven en het schrijven zelf. Dit doen we door middel van 'observerend leren'. Bij observerend leren kijkt de leerling naar iemand die een schrijftaak uitvoert, zonder dat de leerling zelf hoeft te schrijven. Dit kan een leeftijdsgenoot zijn of de leerkracht.

Het voordeel van observerend leren is dat de aandacht volledig kan uitgaan naar de aanpak van de schrijftaak en het schrijfproces, zonder dat de leerling zelf inhoud hoeft te verzinnen of te formuleren. Het observerend leren zit op twee manieren verweven in de methode: door filmpjes van leeftijdsgenoten en door

leerkrachtmodeling. Bij leerkrachtmodeling doet de leerkracht voor de klas voor hoe je een schrijftaak of een onderdeel hiervan kunt aanpakken. Leerkrachten die gaan werken met Tekster worden vooraf getraind in hoe ze dit het beste kunnen aanpakken.

Tot slot is een belangrijk onderdeel van de aanpak van Tekster dat leerlingen leren dat een tekst nooit af is bij het schrijven van de laatste zin. Leerlingen lezen altijd elkaars teksten om te kijken of het communicatieve doel wordt gehaald: is deze brief wel echt overtuigend, is dit een spannend verhaal? Op basis van deze lezersreacties en eventuele andere feedback van medeleerlingen of de leerkracht kunnen leerlingen hun tekst nog beter maken.

Eerste bevindingen

In het schooljaar 2012-2013 zijn een aantal lessen getest in een kleine pilot. De resultaten uit de pilot zijn positief: de leerlingen schrijven duidelijk betere teksten en zijn zich meer bewust van hun eigen schrijfproces. Leerkrachten geven aan dat zowel zij als de leerlingen het fijn vinden dat de dierenacroniemen zoveel houvast bieden bij het schrijven.

Vervolgens hebben wij de pilotlessen uitgebreid tot de volledige methode Tekster: per leerjaar een boekje waarin het dierenacroniem wordt geïntroduceerd, een werkboek met 15 lessen en een docentenhandleiding met dvd met filmmateriaal. Deze versie wordt op dit moment op grote schaal getest door 77 leerkrachten en 1.500 leerlingen.

In hun eerste reacties geven deelnemende leerkrachten aan dat de onderwerpen van de lessen goed aansluiten op de belevingswereld van de leerlingen en dat de leerlingen door de structuur van de lessen makkelijker op ideeën komen. De leerlingen vinden het leuk om elkaars teksten te lezen en zijn enthousiast over het samenwerken. Leerkrachten staan versteld waartoe hun leerlingen in staat zijn.

Hoe nu verder?

Naar aanleiding van de eerste ervaringen en feedback van de deelnemende leerkrachten zijn wij achter de schermen al begonnen met Tekster 2.0, een verbeterde versie van Tekster. Deze willen wij in het komende schooljaar

uitgebreid gaan testen. Nieuw bij Tekster 2.0 is dat wij behalve het lesmateriaal ook een uitgebreide training bieden, waarin het modellen van schrijfopdrachten, het geven van feedback aan leerlingen en het beoordelen van schrijfproducten aan bod komen. Ook willen wij kijken hoe makkelijk het lesprogramma overdraagbaar is tussen leerkrachten: als wij een deelnemer trainen, kan deze dan vervolgens de ins en outs van het programma zonder al te veel moeite overbrengen aan collega's? Hoe gebruiksvriendelijker Tekster is, hoe groter de kans dat het daadwerkelijk gebruikt zal worden om de schrijfvaardigheid van leerlingen te vergroten.

Meedoen

Wil je het schrijfonderwijs op jouw school verbeteren en ben je na het lezen van dit artikel nieuwsgierig geworden naar Tekster? Wij zoeken nog leerkrachten van groep 6, 7 en 8 die mee willen doen met ons onderzoek. Voor het schooljaar 2014-2015 zoeken wij leerkrachten die de vernieuwde versie van Tekster willen testen: je krijgt van ons een training en de lessenserie van 16 lessen, deze ga je in een periode van 16 weken geven. In deze periode ga jij een collega trainen, die vervolgens ook met het programma aan de slag gaat. Op deze manier krijgt het schrijfonderwijs op je school (gratis!) een flinke impuls. Kijk voor meer informatie of aanmelding op onze website.

Monica Koster is Neerlandicus en pedagoog. Na jarenlang gewerkt te hebben in het basisonderwijs als remedial teacher en rugzakbegeleider met leerlingen met diverse problematiek, is zij nu werkzaam als onderzoeker bij het Schrijfproject van de Universiteit Utrecht. Het Schrijfprojectteam bestaat verder uit Renske Bouwer en Huub van den Bergh. Doel van het project is het ontwikkelen van een lesmethode voor schrijfvaardigheid met beoordelingsinstrumenten voor de bovenbouw van het basisonderwijs.

Contact: m.p.koster@uu.nl / www.schrijfproject.nl / @schrijfproject